

ב. כל אלו וכיוצא בהם שפטורים מן המיתה, יש לבית דין הגדול לנדותם ולהפרישם ולהכותם ולמנעם מללמד כפי מה שיראה להם שהדבר צריך לכך (רמב"ם ממרים ג,ו).

ב. זעירא מאנשי ירושלים אמר שאם רצו ב"ד למחול – מוחלים לו. וכשבא לפני חבריו, חכמי הדרום, לא הודו לכך – כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

הרמב"ם בחיבורו הגדול (ממרים ג,יה) כתב שזקן ממרא אין צריך התראה, אבל בפירוש המשנה כתב שצריך [ומה שאמרו בגמרא אין צריך התראה – היינו להתרות משום העבירה הפרטית, אבל מתרים בו שלא יעשה כהוראתו. תורא"ש].

קצא. המוסף בית על ארבעה בתי תפלין של ראש, המוסף חוט נוסף על ציציותיו, והמוסף מין נוסף על ארבעת המינים – האם יצא ידי חובתו?

המוסף בית על ארבע בתי התפלין – לא יצא, שבית חיצון שאינו רואה את האויר – פסול. המוסף חוט בציצית – אם קשר עליון דאורייתא (וכן המסקנא. תוס' וש"פ ע"פ מנחות לט.) – לא קיים מצוותו. ואם לאו, כל חוט עומד לעצמו ואין ההוספה מגרעת בעיקר המצוה (ודוקא אם לא כרך החוט הנוסף עם שאר החוטים בגדיל. עפ"י אגרות משה).
וכן לענין ארבעת המינים – לרבי יהודה שאמר 'לולב צריך אגד' – בטלה צורת המצוה [שהמינים כולם כיחידה אחת הם]. ולדעת חכמים שלולב אין צריך אגד [אלא משום מצוה מן המובחר] – כל מין עומד לעצמו, ויצא ידי חובתו.

דף פט

קצב. א. היכן ומתי ממיטין זקן ממרא?

ב. אלו חוטאים צריכים הכרזה בישראל קודם הענשתם על ידי בית דין?

א. מעלים את הממרא לבית דין הגדול שבירושלים, ומשמרים אותו עד הרגל ואז ממיטים אותו שם [ולא במקום אחר]. דברי רבי עקיבא. רבי יהודה אומר: ממיטים אותו מיד ושולחים שלוחים לכל המקומות לפרסם הדבר.

אין ברור מדברי המשנה והברייתא, האם לדעת רבי יהודה הורגים אותו בירושלים או אף בכל מקום. ונחלקו הדעות בדבר (ע' כסא רהמים).

ב. ארבעה צריכים הכרזה: המסית, בן סורר ומורה, זקן ממרא ועדים זוממים (וכל ישראל; וכל העם; והנשארים ישמעו ויראו).

דפים פט – צ

קצג. א. מהם העונשים לנבואת שקר לסוגיה השונים?

ב. מה היו חטאי צדקיה בן כנענה; חנניה בן עזור; יונה בן אמת; חבירו של מיכה (מיכיהו); עדו הנביא.

ג. מה דינו של נביא שהדיח לעבודת-כוכבים, או שאמר שקיבל נבואה לבטל אחת ממצוות התורה.
ד. כיצד אפשר לדעת אם הנביא נביא אמת וחייבים לציית לדבריו, אם לא?

א. המתנבא מה שלא שמע, או מה שלא נאמר לו אלא לחברו, וכן המתנבא בשם עכו"ם – דינם במיתת בית דין, בחנק (אך הנביא אשר זייד לדבר דבר בשמי, את אשר לא צויתיו לדבר, ואשר ידבר בשם אלהים אחרים – ומת הנביא ההוא).

הכובש את נבואתו, המוותר על דברי הנביא (שאינו חש לדבריו ואינו שומע בקולו) ונביא שעבר על דברי עצמו – מיתתם בידי שמים (והיה האיש אשר לא יִשְׁמַע (קרי ביה גם: 'לא יִשְׁמַע'; 'לא יִשְׁמַע') אל דברי אשר ידבר בשמי – אנכי אדרש מעמו).

בשור"ת דובב מישרים (ח"א צב, ג) יצא לדון בדבר החדש; אשה אינה נענשת בב"ד בשלשה אלו, שנאמר בהן ו ה א י ש אשר יעשה...

דין נביא שהתנבא לעבוד עבודה זרה ולעקור מצוה – להלן בסמוך.

ב. צדקיה בן כנענה – התנבא מה שלא שמע [שנפתה ע"י רוח נבות היזרעאלי].

חנניה בן עזור – התנבא על פי נבואה לא לו אלא לירמיה. [בתחילה היה חנניה נביא אמת ולבסוף נביא שקר].

חטא נוסף היה לו, שלא האמין לנבואת ירמיה' שיאריכו ימים בגלות בבל, כמובא בכתובים. ולא הזכירו זאת בגמרא כי לא הביאוהו אלא לצורך דוגמא בעלמא לענין מתנבא מה שלא נאמר לו (עפ"י חזו"א כא, ג).

יונה בן אמתי – כבש (בתחילה) את נבואתו.

חברו של מיכה מיאן לשמוע בקול מיכה הנביא.

עדו עבר על נבואה שקיבל [כתוצאה משמיעתו לדברי נביא שקר].

ג. נביא שנתנבא לעבוד עבודה זרה, אפילו באופן זמני או חלקי (מן הדרך), ואפילו לא אמר לעבור אלא על מצות ונתצתם (כפירוש רב חסדא לברייתא) – דינו בסקילה (גזרה שוה ממסית). רבי שמעון אומר: בחנק (והנביא ההוא... יומת).

יש לעיין אם נידון בב"ד של שבעים ואחד כנביא שקר, או בב"ד של כ"ג (חזו"א כא, ב).

בשאר מצוות; –

נתנבא לעקור כל המצוה – לרב חסדא ואביי, דינו בחנק בין לחכמים ובין לרבי שמעון (אך הנביא אשר זייד לדבר דבר בשמי... ומת הנביא ההוא). ולרב המנוגא ורבא, לחכמים בסקילה (שבפרשת נביא המדיח לע"ז נאמר להדיחך מן הדרך אשר צוך ה' אלקיך ללכת בה – לרבות שאר מצוות עשה ולא תעשה). ולרבי שמעון בחנק.

נתנבא על קיום מקצת וביטול מקצת – פטור.

נביא שאמר לעבוד עבודה זרה או שעקר מצוה בתורה, אפילו הביא אות או מופת והעמיד חמה באמצע הרקיע [או שעשה כן בהיותו נביא אמת, כדברי רבי עקיבא] – הריהו נביא שקר ודינו במיתה.

נביא המדיח בשוגג, אין בו חיוב חטאת מפני שאין בו מעשה (עפ"י תורת כהנים. עתוס' סה: ד"ה הואיל).

ד. הנביא צריך ליתן אות לאמת נבואתו. היה מוחזק לצדיק ולנביא אמת – אין צריך אות [כיצחק שנשמע לאברהם אביו, וכמו שסמכו על אליהו בהר הכרמל לשחוט בחוץ].
לא כל אחד שיתן אות או מופת הוא נביא, אלא אמרה תורה לסמוך על האות והמופת כאשר הוחזק לנו באדם מסוים שהוא ראוי לנבואה, לפי חכמתו ומעשיו והיותו מהלך בדרכי הנבואה בקדושה ופרישות (עפ"י רמב"ם יסודי התורה ז,ו).

פרק אחד עשר; דף צ

קצד. א. 'האומר אין תחית המתים מן התורה' – מה ענשו?
ב. כיצד המתים עומדים לעתיד לבוא – ערומים או בלבושיהם?
ג. מי שנתחייב עונש 'כרת' ועשה תשובה – האם נמחל לו עונשו?
א. האומר אין תחית המתים מן התורה, אין לו חלק לעולם הבא – מדה כנגד מדה, הוא כפר בתחית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים.
יש מפרשים שזהו הכופר במדרשים שדרשו חכמים את תחית המתים מן התורה. ואפילו היא מודה ומאמין בתחית המתים אלא שאומר שאינה רמוזה בתורה – מה לנו ולאמונתו, וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא? – הלכך כופר גמור הוא (רש"י; מהר"ל). ויש אומרים, דוקא זה הכופר בתחיית המתים כל עיקר, אבל אם מודה בה מכת הקבלה והמסורת רק אומר שאינה רמוזה בתורה – אינו בכלל 'כופר' (ע' בספר באר שבע).

ב. זו שאלה שאלה קליאופטרא המלכה את רבי מאיר, כיצד המתים עומדים לעתיד לבוא, ואמר לה [ב'קל וחומר' מחיטה] שיעמדו בלבושיהם (הרוחניים. מהר"ל).
ג. מי שנתחייב כרת ועשה תשובה – לא ייענש (עונה בה).

דף צא

קצה. א. מאימתי ניתנת הנשמה באדם?
ב. מאימתי יצר הרע שולט באדם?
ג. כיצד עומדים בעלי המומים בתחיה?
א. נשמה ניתנה באדם משעת פקידה (כשהמלאך פוקד את הטיפה ומביאה לפני המקום). כן למד רבי מדברי אנטונינוס, וסייעו מן הכתוב ופקדתך שמרה רוחי.
ב. יצר הרע שולט באדם משעת יציאתו מרחם אמו. כן למד רבי מאנטונינוס וסייעו ממה שנאמר לפתח חטאת רבץ.
ג. בעלי מומים עומדים לעת התחיה במומם ואחר כך מתרפאים (כתוב בס עור ופסח וכתוב אז ידלג כאיל פסח... (ריש לקיש); אני אמית ואחיה ושוב מחצתי ואני ארפא (רבא).